

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВІЙСЬКОВО-ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра загальновійськових дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Начальник кафедри
загальновійськових дисциплін
полковник **Станіслав КОРОЛЬОВ**
« _____ » _____ 20 ____ р.

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА

**з навчальної дисципліни «ТАКТИКА (у т.ч. тактика дій військ
НАТО)»**

**Модуль №1. Механізований батальйон (рота) в основних видах
воєнних дій тактичного рівня.**

Тема 1. «Механізований батальйон (рота) в оборонному бою»

**Лекція 2. «Ведення оборонного бою механізованим батальйоном
(ротою)»**

Харків

Лекція 2: «Ведення оборонного бою механізованим батальйоном (ротою)»

Навчальний потік: 1 М курс інституту

Час: 90 хв.

Місце: лекційна аудиторія

Навчальна та виховна мета:

Вивчити:

- дії батальйону (роти) першого (другого) ешелону бригади (батальйону) оборонного бою під час ведення оборонного бою;
- особливості дій батальйону (роти) під час ведення маневреної оборони.

Виховувати:

- високі морально-психологічні якості;
- широкий тактичний світогляд;
- зацікавленість щодо вивчення навчальної дисципліни.

Навчальні питання і розподілення часу:

№ з/п	Зміст занять, навчальні питання	Час, хв.
I	Вступна частина	5
II	Основна частина	80
	1. Ведення оборонного бою механізованим батальйоном (ротою)	45
	2. Особливості дій батальйону (роти) під час ведення маневреної оборони	35
III	Заклучна частина	5

Навчально-матеріальне забезпечення:

1. Медіапроектор Inphocus;
2. Презентація за темою лекції, підготована за комп'ютерною програмою Microsoft PowerPoint;

Навчальна література:

1. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Ч. II. Батальйон, рота. – К.: Ком. СВ ЗСУ, 2016. – 217 с.
2. Тактика: підручник / В. В. Вішняков, Г. А. Дробаха, А. А. Каленський, Є. Б. Смірнов – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. – 735 с.
3. Тактика загальновійськових підрозділів: Навч. посібн. – К.: НАОУ, 1998.
4. Тактика (рота, батальйон): Підручник. – Одеса: ОдІСВ, 1997.
5. Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах: Методичний посібник. – К.: ГУБП СВ України, 2002, – 48 с.;
6. Попов О.М., Моргунов О.М., Поляков С.Ю. Тактична підготовка: Навч. посібн. – Харків: НЮАУ, 2004, – 215 с.
7. Альбом схем дій підрозділів (відділення, взвод, рота, батальйон) у відповідності до стандарту № 2 (тактичні знаки НАТО). – Львів: НАСВ, 2017. – 80 с.
8. Порядок оформлення оперативних (бойових) документів. Затверджено Наказом начальника ГШ ЗСУ від 25.04.2018 № 170. – К., 2018. – 230 с.

ЗМІСТ ЛЕКЦІЇ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

Дана лекція є лекцією інформаційного типу. Вона повинна починатися з короткого вступу, у якому до аудиторії доводиться тема лекції, її значення у системі підготовки військового фахівця, цільова настанова і план лекції. Також необхідно дати стислу характеристику навчальної літератури, яка рекомендується.

В основній частині лекції, при розгляданні кожного питання, доцільно формулювати проблему, яка розглядається, встановлювати її зв'язок із майбутньою діяльністю військового фахівця та досвідом підрозділів СВ ЗС України набутому в ході ООС (АТО).

Розкриття питань лекції, як і її загального змісту, здійснюється шляхом раціонального поєднання методів індукції і дедукції, прийомів викладання від часткового до загального. Лекція повинна формувати у тих, хто навчається, здатності до абстрактного мислення. Викладення матеріалу повинно супроводжуватися демонстрацією слайдів.

Лекція повинна закінчитися формулюванням стислих висновків з матеріалу, який розглядався, викладенням рекомендацій для самостійної роботи, якщо вони не були дані раніше у ході лекції та відповідями викладача на питання студентів.

ВСТУП

На попередньої лекції ми вивчили загальні положення щодо ведення бою (дій) батальйоном і ротою, в тому числі й оборонного бою, загальний порядок роботи командира батальйону (роти) з організації бою (дій), порядок підготовки оборони механізованого батальйону (роти).

На сьогоднішній лекції ми продовжимо вивчення змістового модулю 1.1 «Механізований батальйон (рота) в обороні» і розглянемо такі питання:

1. Ведення оборонного бою механізованим батальйоном (ротою).
2. Особливості дій батальйону (роти) під час ведення маневреної оборони.

1. ВЕДЕННЯ ОБОРОННОГО БОЮ МЕХАНІЗОВАНИМ БАТАЛЬйоНОМ (РОТОЮ)

Порядок організації та ведення оборонного бою залежить від завдання, що виконує батальйон (рота), а також від природних умов, у яких він організовується і ведеться.

В даному питанні ми розглянемо особливості дій батальйону (роти) першого і другого ешелону бригади (батальйону), батальйону, який складає протидесантний резерв армійського корпусу (бригади), батальйонів, призначених у протидиверсійний та маневрений загін (групу) під час ведення оборонного бою.

З особливостями дій батальйону (роти) при виході з бою і відході, веденні оборонного бою в місті (населеному пункті), на водній перешкоді, в особливих умовах вам пропонується ознайомитися самостійно.

1.1 Дії батальйону (роти) першого (другого) ешелону бригади (батальйону) під час ведення оборонного бою.

1.1.1 Дії батальйону (роти) до початку наступу противника

До початку наступу противника підрозділи батальйону (роти) знаходячись у постійній готовності до відбиття атак противника, вдосконалюють інженерне обладнання позицій, проводять заняття з бойової підготовки, ТО ОВТ, а також заходи з покращення морально-психологічного стану особового складу.

Чергові вогневі засоби підрозділів знаходяться на запасних або тимчасових вогневих позиціях в готовності до знищення окремих груп противника, що намагаються вести розвідку, пророблювати проходи в загородженнях або проникнути в глибину оборони, а також до відкриття вогню по його літаках і вертольотах. Крім того, вони повинні перешкоджати пересуванню противника в районах його розташування і проведенню ним інженерних робіт.

Снайпери знищують офіцерів, спостерігачів, обслугу вогневих засобів та інші важливі цілі противника.

Відпочинок особовому складу надається командирами підрозділів залежно від обстановки і вказівок старшого командира. Особовий склад, який відпочиває, розташовується в укриттях (бліндажах) поблизу траншей і вогневих засобів в готовності до зайняття своїх місць за командою (сигналом).

Командир батальйону (роти) на підставі аналізу даних розвідки і особистого спостереження повинен своєчасно встановити підготовку противника до наступу, початок його висування та розгортання, доповісти про це старшому командиру, привести підпорядковані підрозділи у повну готовність до ведення оборонного бою і уточнити їм завдання.

1.1.2 Дії батальйону (роти) з початком наступу противника

З виявленням початку висування головних сил противника для атаки із глибини (слайд 6) або зайняття ними вихідного положення розпочинається *вогнева підготовка відбиття атаки противника*, в ході якої уражаються його ЗМУ, артилерійські і мінометні батареї (взводи), колони військ при висуванні, ПУ, засоби розвідки, танкові та мотопіхотні підрозділи на рубежах розгортання (слайд 7, рис.).

Підрозділи противника, які проводять розвідку боєм і атака його передових підрозділів відбиваються підрозділами *бойової охорони батальйону та силами і засобами, що виділені від підрозділів першого ешелону з тимчасових вогневих позицій*. Командир батальйону керує їх діями, підтримує вогнем артилерії й інших призначених для цього вогневих засобів, при цьому КСП батальйону може розміщуватись в одному з опорних пунктів рот першого ешелону.

Бойова охорона примушує підрозділи противника завчасно розгорнути основні сили та знищує піхоту і танки перед своїм фронтом. Противник, який намагається обійти позицію бойової охорони, уражається вогневими засобами батальйону з тимчасових вогневих позицій і черговими засобами старшого командира.

Бойова охорона залишає позицію з дозволу командира батальйону. Вихід з бою та відхід прикривається вогнем артилерії і визначеними вогневими засобами, відхід здійснюється перекатами з використанням складок місцевості, загороджень і аерозолів (димів). Підрозділ, який діяв в бойовій охороні, переходить до оборони в опорному пункті роти другого ешелону або виводиться в резерв батальйону.

Після нанесення ураження передовим силам противника і отримання

сигналу від командира батальйону (з початком відходу бойової охорони) *вогневі засоби, які підтримували дії бойової охорони, потай змінюють позиції. Проходи в інженерних загородженнях, які залишались для перепустки бойової охорони та проходи, які пророблені противником, негайно закриваються, а якщо це неможливо, – по них готується вогонь артилерії та інших засобів.*

1.1.3 Дії батальйону (роти) з початком вогневої підготовки атаки противника

З початком вогневої підготовки атаки противника *особовий склад* укривається в бойових машинах, окопах та інших укриттях в готовності до швидкого зайняття своїх місць на позиціях для відбиття атаки його підрозділів. *Чергові вогневі засоби* залишаються на своїх позиціях в готовності до відкриття вогню. *Командири підрозділів і спостерігачі* ведуть спостереження за діями противника і своїх підрозділів.

Командир батальйону (роти) безперервно вивчає обстановку, уточнює завдання з ураження противника підрозділам і вогневим засобам, який висувається або готується до атаки. Одночасно він вживає заходів для ліквідації наслідків його ударів, закриття проломів у бойовому порядку, відновлення системи вогню, взаємодії і управління.

1.1.4 Дії батальйону (роти) з переходом противника в атаку

З переходом противника в атаку розпочинається *вогнева підтримка військ, що обороняються*, в ході якої уражаються танки та інші броньовані машини, розладнуються бойові порядки підрозділів противника і створюються вигідні умови для знищення його вогнем протитанкових засобів.

Під час дій своєї авіації по противнику, який розгортається і переходить в атаку, пости (пункти) позначення підрозділів за командами (сигналами) командирів позначають своє положення, а артилерія уражає його засоби ППО.

1.1.5 Дії батальйону (роти) з підходом противника до переднього краю оборони

Кульмінацією оборонного бою є відбиття атаки противника на передній край. У міру підходу противника до переднього краю оборони вогонь усіх засобів батальйону (роти) доводиться до найвищої напруги. *Підрозділи батальйону (роти)* всіма вогневими засобами знищують танки та інші броньовані машини, відсікають піхоту від танків і знищують її перед переднім краєм, а піхоту, яка увірвалася в першу траншею, – вогнем впритул, гранатами і в рукопашному бою. Для недопущення просування противника траншеями і ходами сполучення в них швидко встановлюються їжаки, рогатки та інші переносні загородження, які готуються заздалегідь.

Важливу роль в знищенні противника, що намагається вклинитись, або вклинився в оборону відіграють *вогневі засідки*. Підрозділи, які призначені у вогневі засідки, за командою командира або самостійно, раптово відкривають вогонь, наносять максимальне ураження противнику, який намагається прорватися, знищуючи в першу чергу танки та інші броньовані машини, змушують противника наступати в невідповідному для нього напрямку або на підготовлені мінно-вибухові загородження.

Для недопущення вклинення противника в оборону, за необхідністю, на загрозливі напрямки висуваються танки і БМП (БТР), які входять у склад *бронегрупи*.

Підрозділ ППО, а також механізовані (танкові) підрозділи, які не зайняті боєм з наземним противником, відбивають нальоти літаків і вертольотів противника.

Важливе значення в підвищенні активності оборони відіграють *танки, БМП, БТР, гармати, міномети, які кочують*. Їх широке й уміле застосування як в системі засідок, так и в опорних пунктах, в міжпозиційному просторі підвищує живучість і ефективність системи вогню, сприяє введенню противника в оману.

1.1.6 Дії батальйону (роти) при вклиненні в район оборони (опорний пункт)

У разі *вклинення противника в оборону на незначну глибину* командир батальйону (роти) повинен вжити рішучих заходів щодо зупинення його просування. Для знищення противника, який вклинився, і відновлення положення по передньому краю оборони командир батальйону може, з дозволу старшого командира, проводити контратаку другим ешелonom (ЗВРез) батальйону. Вона організовується, як правило, при загрозі прориву опорних пунктів взводів першого ешелону і проводиться у разі вклинення незначних сил противника. У напрямку наступу переважаючих сил противника батальйон контратаку не проводить.

При *вклиненні противника на глибину рот першого ешелону* командир батальйону повинен нанести ураження противнику вогнем всіх засобів на ділянці прориву і зупинити його просування. При цьому танки і БМП другого ешелону (ЗВРез) можуть висуватись на підготовлений вогневий рубіж, а протитанковий підрозділ – на рубіж розгортання. Другий ешелон (ЗВРез) батальйону у взаємодії з підрозділами першого ешелону, які відійшли, стійкою обороною із зайнятих рубежів і позицій забезпечують розгортання для контратаки другого ешелону бригади і контратакують противника разом з ним. Однак, кожен раз в конкретній обстановці, приймаючи рішення на проведення контратаки, треба десятки раз все зважити і розрахувати, що вигідніше – чи відбивати атаку танків і піхоти противника з місця, чи кидати підрозділ назустріч противнику. Недостатньо підготовлена у вогневому відношенні контратака, особливо в тих випадках, коли противника не зупинено і він володіє явною перевагою в силах, може привести до зайвих втрат і погіршити стан підрозділу, який обороняється.

Противник, який вклинився в оборону на стику з сусіднім батальйоном (ротою), знищується у взаємодії з ним вогнем усіх засобів, а за сприятливих умов обстановки – спільною контратакою.

Якщо противник обійшов район оборони (опорний пункт) підрозділи батальйону (роти) переходять до кругової оборони і продовжують утримувати опорні пункти.

Батальйон (рота) не має права залишати позиції і відходити без наказу старшого командира. Підрозділи повинні стійко оборонятися навіть поза тактичним зв'язком з сусідами та при веденні бою в оточенні.

1.1.7 Дії батальйону (роти) після відбиття атаки противника

Після відбиття атаки противника *командир батальйону (роти)* негайно вживає заходів для відновлення системи вогню, поновлення запасу ракет і боєприпасів, відновлення зруйнованих фортифікаційних споруд та інженерних загороджень, організовує відновлення пошкодженого ОВТ, евакуацію поранених і хворих.

Рота першого ешелону, яка понесла значні втрати, може виводитися в резерв, а оборону на передньому краї займає підрозділ другого ешелону (який проводив контратаку).

Про результати бою командир батальйону (роти) доповідає старшому командирі.

1.2 Дії батальйону (роти) другого ешелону

Командир батальйону (роти) другого ешелону повинен завжди знати обстановку в смузі оборони бригади (батальйону) і мати постійний зв'язок з командирами батальйонів (рот) першого ешелону та артилерійськими підрозділами, що підтримують.

Батальйон (рота) другого ешелону бригади (батальйону) у випадку *прориву противника в глибину оборони* повинен вогнем усіх засобів завдати йому рішучої поразки із зайнятих позицій і зупинити подальше просування та бути готовим до проведення (участі у проведенні) контратаки за рішенням старшого командира. Танковий батальйон (рота) і механізований батальйон (рота) на БМП, за необхідності, повинен висунутися на підготовлений вогневий рубіж.

1.3 Дії батальйону (роти), який складає протидесантний резерв (ПДРез) армійського корпусу (бригади).

В ході ведення оборонного бою підрозділи можуть залучатися для боротьби з аеромобільними групами, що висадилися, тактичним повітряним десантом противника в якості *протидесантного резерву*. *Командир батальйону (роти)*, який складає ПДРез армійського корпусу (бригади), встановивши початок висадки повітряного десанту противника або одержавши завдання на його знищення, висилає розвідку, уточнює (ставить) завдання підрозділам і вогневим засобам. *Батальйон (рота)* швидко висувається в район висадки повітряного десанту, з ходу розгортається в бойовий порядок і рішучою атакою знищує його. Якщо повітряному десанту противника вдалося висадитися і розпочати висування до об'єкта нападу, батальйон (рота) швидко зближається з противником, сковує його дії підрозділами похідної охорони, наносить ураження вогнем усіх засобів і завершує знищення десанту.

1.4. Дії батальйону, який призначений у протидиверсійний загін (групу)

Командир батальйону, який призначений у протидиверсійний загін (групу), з отриманням завдання на виявлення і знищення диверсійних сил противника організовує: локалізацію району їх дій з метою створення зовнішньої смуги блокування (оточення); розвідку противника та спостереження за ним; обмеження маневру противника шляхом блокування (оточення) зайнятої ним ділянки місцевості з подальшим проведенням у ній пошуку (прочісуванням) для виявлення і знищення (примушення до здачі) диверсійних сил противника.

1.5. Дії батальйону (роты), який призначений в маневрений загін (групу)

Командир батальйону (роты), який призначений в маневрений загін (групу), повинен постійно утримувати підрозділи в готовності до негайних дій, висування своїм ходом або перевезення повітряним (водним) транспортом і виконання завдань, що раптово виникають, а також підтримувати взаємодію з вертолітними і артилерійськими підрозділами.

Наприкінці питання хотілося б відмітити, що девіз оборони, як вчить історія, бути в постійній готовності до відбиття раптового нападу противника, особливо актуальний сьогодні. Досвід показує, що противник прагне повною мірою використовувати фактор несподіванки, вкладає в перший удар всю міць своїх збройних сил, щоб зруйнувати оборону, в перші години намагається захопити ініціативу в свої руки. Перехід військ до оборони з початком війни буде здійснюватися у винятково складній обстановці під масованим вогневим і радіоелектронним впливом противника. Це вимагає від підрозділів що ведуть оборону дотримання всіх вимог, що до неї висуваються, ініціативи, творчого підходу, урахування досвіду локальних війн і збройних конфліктів останнього десятиріччя.

2. ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ БАТАЛЬЙОНУ (РОТИ) ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ МАНЕВРеної ОБОРОНИ

2.1. Основи маневреної оборони

Варто нагадати, що *маневрена оборона* – це вид оборони, який застосовується з метою зниження наступальних можливостей противника або примушення його до відмови від подальшого наступу шляхом завдання значних втрат у ході послідовних оборонних боїв на декількох рубежах (позиціях). Вона передбачає тимчасове залишення окремих районів території через відсутність достатніх сил для ведення позиційної оборони, а також у випадках, коли доцільно змусити противника наступати у не вигідному для нього напрямку, де підготовлена стійка позиційна оборона або створені вигідні умови для його розгрому (втягнути ударні угруповання противника в підготовлені вогневі зони (райони)).

Якщо звернутися до історії, то можна побачити, що маневрена оборона зародилася як закономірне явище у війнах початку ХХ ст., в умовах, коли з появою танків та авіації, а також більш досконалої артилерії ударна міць наступаючої сторони стала різко підвищуватися. Перед стороною, яка обороняється виникла проблема пошуків таких способів протидії наступу, які дозволяли б їй в несприятливій обстановці зберегти живучість військ за рахунок використання рухливості – виводу їх в потрібний момент (перед початком артилерійської і авіаційної підготовки наступу противника) з-під удару і тим самим змусити того хто наступає обрушити свій вогонь по порожньому місцю.

У другу світову війну і в деяких локальних війнах з'єднання і частини зазвичай переходили до маневреної оборони вимушено. В нинішніх умовах у зв'язку з підвищенням бойових можливостей військ нерідкими можуть бути випадки навмисного переходу частин і підрозділів до маневреної оборони. Зазвичай це може мати місце при обороні смуги забезпечення, а також при гострій нестачі сил і засобів, або на тих ділянках, де намічається обманними діями втягнути противника у вогневий мішок, щоб у подальшому нанесенням неочікуваних вогневих ударів і контратак розгромити його.

Говорячи про маневрену оборону, слід мати на увазі, що їй притаманні як *сильні*, так і *слабкі сторони*. Одна з головних *переваг*, які отримують війська при веденні такої оборони полягає в тому, що вони мають можливість, за допомогою вмілого маневрування стримувати удар багаторазово переважаючих сил противника, широко застосовуючи прийоми військової хитрості і демонстративні дії, вводити його в оману, ставити в скрутне становище, позбавляти ініціативи. Однак при веденні маневреної оборони допускається втрата певної частини території. Залишення займаних позицій, якими б причинами воно не викликалося, це завжди удар по морально-психологічного стану військ. Отже, незважаючи на зростаючу значимість, маневрена оборона ніяк не може «витіснити» позиційну. Застосування такої оборони не повинно бути самоціллю.

Вдаючись до маневреної оборони, важливо враховувати, що уразливість підрозділів в цьому випадку від ударів противника з землі та повітря збільшується. Підрозділам часто доведеться займати не тільки підготовлені, але і необладнані у фортифікаційному відношенні рубежі і значну частину часу в ході бою перебувати в русі, поза укриттів.

Осередкований характер оборони, що створюється, зазвичай, на широкому фронті, з наявністю значних проміжків між вузлами оборони, опорними пунктами, рубежами, позиціями, створює можливість тим хто наступає швидко прориватися в глибину, широко застосовувати охоплення і обходи, а, отже, розчленовувати оборону на частини. Із-за наявності великої глибини смуг (районів) оборони з'єднань (підрозділів) збільшується протяжність шляхів маневру, що полегшує перехоплення комунікацій повітряними десантами, десантно-штурмовими і диверсійно-розвідувальними групами. Раптово створюючи в тилу військ які обороняються мінно-вибухові

загородження, руйнування, осередки пожеж, противник може утруднити їх маневр, перегрупування і роботу тилу. Враховуючи це, в маневреній оборони важливо наполегливо вишукувати ефективні шляхи підвищення живучості і стійкості, активного протиборства з багаторазово переважаючими силами противника, боротьби з його високоточною зброєю, високорухливими бронетанковими угрупованнями, масовими повітряними десантами, аеромобільними і диверсійно-розвідувальними формуваннями, новітніми засобами розвідки і РЕБ.

При побудові такої оборони необхідно враховувати можливість ведення бою частинами, підрозділами в оточенні, при тривалому відриві від головних сил. Це обумовлює важливість створення кругової оборони, забезпечення, тактичної самостійності кожного елемента бойового порядку, включаючи і підрозділи родів військ, спеціальних військ і тилу, а також необхідність виділення сильних, мобільних резервів для рішення завдань, що виникають.

При веденні маневреній оборони дуже важливо повною мірою використовувати *принцип раптовості*. Але треба враховувати, що зараз важче, ніж раніше, ввести противника в оману щодо справжнього замислу дій, оскільки він володіє численними і дуже ефективними засобами розвідки. Тому від командирів, штабів потрібне високе мистецтво, щоб реалізувати захід по омані того, хто наступає. У першу чергу потрібно домагатися нестандартної, оригінальної побудови оборони, широко застосовувати створення хибного переднього краю, хибних споруд, що імітують розташування різних об'єктів.

Як показує бойовий досвід, великий ефект щодо *введення противника в оману* дають:

- проведення демонстративних перегрупувань, відмова від схематизму в побудові бойового порядку, системи оборонних рубежів, позицій;
- зосередження основних зусиль підрозділів на напрямку, де противник цього не очікує;
- улаштування на ймовірних шляхах його руху вогневих мішків, засідок, загороджень;
- широке використання нічних і складних метеорологічних умов, димових і аерозольних завіс для здійснення прихованого маневру з метою перенесення бойових зусиль військ з рубежу на рубіж, нанесення раптових контратак і вихід із бою підрозділів прикриття;
- вміле застосування нових тактичних прийомів, невідомих для противника;
- ведення активної боротьби з його розвідкою, відволікання її уваги від найбільш важливих об'єктів і районів;
- майстерне здійснення маскувальних заходів.

Механізований і танковий батальйон (рота) можуть вести маневрену оборону разом з іншими підрозділами бригади або самостійно. Механізований і танковий батальйони ведуть маневрену оборону самостійно у смугі забезпечення, рота – на передовій позиції.

Батальйону (роті) при веденні маневреної оборони *призначається* декілька рубежів, на кожному з яких займається район оборони (опорний пункт), ширина і глибина якого зазвичай більше, ніж при веденні позиційної оборони. Оборонний бій ведеться на кожному рубежі з послідовним відходом з одного на інший. *Основні зусилля зосереджуються* на перехопленні найбільш імовірних напрямків наступу противника і утриманні важливих ділянок місцевості.

2.2 Бойовий порядок батальйону (роті)

Бойовий порядок батальйону (роті) може будуватися в два ешелони або в один ешелон з виділенням сильного *загальновійськового резерву (ЗВРез)*. При веденні маневреної оборони особливо широко застосовуються *бронегрупи і маневрені групи*.

При побудові бойового порядку в два ешелони перші два рубежі одночасно займаються підрозділами першого і другого ешелонів, а до оборони наступних рубежів батальйон (рота) переходить після маневру перекатами в ході бою.

Перший ешелон призначається для відбиття наступу передових загонів противника, примушення противника передчасно розгорнути головні сили, завдання йому максимальних втрат та затримання його наступу, а також виграшу часу для організації оборони на послідуючих рубежах.

Другий ешелон призначається для проведення раптових контратак і боротьби з повітряними (аеромобільними) десантами (групами) противника, що висадились; затримання наступу головних сил противника, завдання йому максимальних втрат вогнем із зайнятих позицій, рубежів; забезпечення виходу з бою і відходу першого ешелону на наступний рубіж маневреної оборони.

ЗВРез розташовується приховано в районі зосередження, у готовності до дій на декількох напрямках. При цьому він може перейти до оборони визначеного опорного пункту, зайняти вогневий рубіж, проводити контратаки або перейти до рейдових дій у тилу противника, що наступає.

Артилерія, яка залишилася в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону (роті), використовується для ураження противника на напрямку зосередження основних зусиль з метою недопущення його прориву й виходу на шляхи маневру підрозділів.

2.3 Район оборони батальйону (опорний пункт роти)

Район оборони батальйону (опорний пункт роти) на кожному рубежі оборони будується за осередковим принципом, розосереджено і складається з мережі опорних пунктів, підготовлених до кругової оборони з круговою системою вогню і загороджень, засідок і кочуючих вогневих засобів. Для утримання окремих важливих ділянок місцевості (об'єктів) можуть призначатися механізовані роти (взводи) для ведення позиційної оборони. На імовірних напрямках висунання противника та у проміжках між рубежами влаштовуються вогневі засідки, а також встановлюються інженерні загородження і готуються руйнування. Перед переднім краєм оборони може виставлятися бойова охорона, висилатися розвідувальний (бойовий

розвідувальний) дозор.

2.4 Система вогню

Система вогню повинна забезпечити можливість ураження противника починаючи з граничних відстаней перед фронтом оборони, в проміжках між опорними пунктами і на флангах та прикривати вогнем підрозділи першого ешелону, особливо під час здійснення ними маневру з рубежу на рубіж.

Більша частина штатних і доданих вогневих засобів додається ротам (взводам) для нанесення максимальних втрат противнику під час його висування, розгортання і атаки зайнятих ними опорних пунктів. Їх вогневі позиції розташовуються розосереджено та ешелоновано в глибину.

2.5 КСП батальйону (роти)

КСП батальйону (роти) при веденні маневреної оборони розгортається на більшій, ніж при позиційній обороні, відстані від переднього краю оборони. При здійсненні маневру підрозділами з одного рубежу на інший КСП переміщується в містя, звідки командир зручніше управляти боєм.

2.6. Особливості організації маневреної оборони

Організуючи маневрену оборону командир батальйону (роти), крім звичайних питань, визначає:

- рубежі маневреної оборони і ділянки позиційної оборони на них;
- способи відбиття наступу і знищення противника на кожному рубежі оборони;
- місця влаштування вогневих засідок, встановлення загороджень і проведення руйнувань;
- напрямки і порядок здійснення маневру на інший рубіж з урахуванням проходження через бойові порядки підрозділів, які займають оборону позаду;
- порядок виходу з бою і відходу з кожного рубежу, зайняття позиційної оборони на кінцевому рубежі або зосередження в призначеному районі.

Крім того, командир батальйону визначає порядок поповнення матеріально-технічних засобів, переміщення підрозділів МТЗ та евакуації поранених і хворих.

2.7. Ведення батальйоном (ротою) маневреної оборони

Відбиття наступу противника розпочинається ураженням його вогнем артилерії на дальніх підступах до першого рубежу оборони. У міру наближення передових підрозділів противника батальйон (рота) діями бойового розвідувального дозору (БРД), вогневих засідок, бойової охорони, решти підрозділів завдає їм втрат, затримує просування та змушує противника розгорнути головні сили. Окремі спроби противника обійти опорні пункти зриваються маневром на ці напрямки вогню артилерії, бронегрупи, маневреної

групи та діями підрозділів другого ешелону (ЗВРез).

Командир батальйону (роти) маневруючи вогнем і підрозділами, використовуючи загородження і зруйнування, не допускає захоплення противником з ходу опорних пунктів першого ешелону. Підрозділи батальйону (роти) ведуть бій за утримання кожного рубежу оборони вимотуючи противника і завдаючи йому максимальних втрат.

Відхід (маневр) батальйону (роти) на новий рубіж здійснюється з дозволу (за наказом) старшого командира. Перед виходом підрозділів із бою може проводитися коротка раптова контратака маневреної групи і підрозділів з ділянок, які не атаковані противником.

Для протидії охопленням, обходам і ударам противника під час виконання маневру на наступний рубіж влаштовуються вогневі засідки та виділяється тилова, а при необхідності і бокові похідні застави. Повітряні (аеромобільні) десанти і ДРГ противника на шляхах маневру знищуються з ходу або обходяться після їх блокування заслонами.

Після виходу на наступний рубіж підрозділи займають оборону і негайно проводять заходи з відновлення боєздатності.

Для батальйону (роти), який обороняється у смузі забезпечення (на передовій позиції), останнім рубежем маневреної оборони може бути рубіж перед переднім краєм головної смуги оборони на відстані позицій бойової охорони. Район оборони (опорний пункт) на ньому готується заздалегідь підрозділами, що обороняють головну смугу оборони.

В якості висновку по питанню хотілося б зауважити, що для досягнення успіху в маневреній обороні командири, штаби повинні вміти повною мірою використовувати її переваги та нейтралізувати, звести нанівець її вразливі сторони, за рахунок вироблення оригінального замислу, гнучкої взаємодії сил і засобів і чіткого управління підрозділами і зброєю.

ЗАКЛЮЧЕННЯ

Загальні висновки з розглянутого слід зробити такі:

1. Сучасна оборона все більше еволюціонує в бік підвищення її активності.

2. В нинішніх умовах «безхитрісна», типова, схематична оборона не може бути стійкою. При її створенні потрібно проявляти високу майстерність, інакше вона негайно буде розкрита і знищена противником. Ніщо не може завдати такої шкоди обороні, як шаблонні рішення, прихильність до трафаретних стереотипних дій.

3. У зв'язку з тим, що війська повинні готуватися до ведення бойових дій як у великомасштабній війні, так і в регіональних, локальних війнах і різних збройних конфліктах, що відрізняються великою специфічністю, заслуговує уваги точка зору, що поряд з позиційною і маневреною обороною необхідно ввести в обіг і такі нові категорії оборони, як *аеромобільна, розосереджена, стримуюча, що блокує, демонстративна (хибна)*, побудовані за принципом осередкованих дій.

На цьому лекція закінчено. Слід сказати, що часу лекції недостатньо для всебічного розглядання її теми. З більшою частиною навчального матеріалу вам належить ознайомитися самостійно.

За темою лекції передбачено проведення семінару і 4-годинної групової вправи. Матеріал лекції потребується вам і під час заключного тактичного навчання, що очікує вас попереду.

Лекцію розробив:
професор кафедри
загальновійськових дисциплін

Анатолій ШЕВЦОВ

Лекція обговорена і схвалена
на засіданні кафедри,
протокол № _____
від «_____» _____ 20__ р.